

EL JOC COM A EINA PSICOEDUCATIVA

EL TRACTAMENT DE JOC SIMBÒLIC

Glòria Zegrí Boada

Fundació
Eulàlia Torras de Beà
Institut de Psiquiatria i Psicologia
del Nen i de l'Adolescent

El joc

El joc és una activitat desplegada espontàniament

- per la satisfacció que produeix
- amb la única finalitat d'entretenir-se o divertir-se

El nen que juga aprèn

- a controlar l'angoixa
- a conèixer el seu propi cos
- a representar-se el mon exterior i, més tard, a actuar sobre ell.

Orígens del joc

El joc neix del plaer de la relació amb l'altre.

Els jocs de l'adult amb el bebè,
a través dels quals s'estableix un diàleg,
una autèntica comunicació i enteniment entre ell i
les persones del seu entorn més immediat.

Funcions del joc en el desenvolupament personal del nen

- Comunicació
- Experimentació
- Capacitat de simbolitzar
- Elaboració de les experiències

El joc contribueix a la **unificació i integració** de la personalitat i permet al nen comunicar-se amb el altres.

Winnicott

els nens juguen per una sèrie de raons:

- per plaer
- per expressar l'agressivitat
- per dominar l'angoixa
- per augmentar la seva experiència
- per establir contactes social

H. Wallon

descriu quatre tipus de jocs segons el nivell d'experiència creixent:

- Jocs funcionals, constituïts per l'activitat sensomotriu elemental.
- Jocs de ficció, com jugar a nines, muntar un bastó com si fos un cavall...
- Jocs d'adquisició, en els que el nen “mira, escolta, fa un esforç per percebre i comprendre”.
- Jocs de fabricació o de construcció a on el nen es complau en “ajuntar, combinar entre sí objectes, modificar-los, transformar-los i crear-los de nou”.

Piaget

proposa una classificació que té en compte la “estructura” lúdica i l’evolució de les funcions cognoscitives del nen:

- Jocs d’exercici, en els quals una conducta qualsevol es utilitzada simplement per produir plaer.
- Jocs simbòlics o jocs del “com si” en els que el nen es capaç d’imaginar-se una realitat inventada per ell.
- Jocs de regles.

L'activitat lúdica parteix de necessitats i excitacions nascudes a l'interior del cos per després anar-se enfocant cap els objectes del món extern, els objectes d'amor i els objectes de coneixement.

El joc té importants possibilitats
terapèutiques, especialment,
quan es tracta d'impulsar l'evolució
i de desenvolupar funcions psíquiques

TRACTAMENT DE JOC SIMBÒLIC

per nens d'entre 3 i 6 anys

Objectiu: promoure el desenvolupament de les funcions psíquiques a través d'ajudar al nen a jugar simbòlicament.

Jugant amb el nen

- estimulem les seves associacions de idees
- l'ajudem a relacionar els elements del joc
- l'ajudem a comprendre les seqüències
- l'ajudem a avançar cap els conceptes
- s'enriqueix la seva fantasia i la seva capacitat per pensar

El joc com a instrument i com a objectiu

- Tot i que la majoria de nens en tractament no juguen i presenten retard en l'expressió oral, el joc i el llenguatge verbal son els instruments que utilitzem com a mitjans de comunicació.
- Serà la interacció entre nen i terapeuta la que estimularà tant el llenguatge com la capacitat de jugar.
- Durant el primer temps del tractament el terapeuta ha d'observar l'activitat espontània del nen per poder-se situar respecte l'etapa evolutiva en que el nen es troba.
- El terapeuta ha de detectar el potencial evolutiu conservat que serà el punt de partida per impulsar l'evolució de les àrees afectades.

Indicacions

Indicat a nens que no saben o no poden jugar,

- Nens immadurs emocionalment
- Nens impulsius
- Nens molt inhibits
- Nens amb retràs evolutiu global
- Nens amb desconnexió afectiva

Tècnica

L'activitat lúdica del nen petit equival al llenguatge verbal del nen més gran o de l'adult.

- A través del joc el nen expressa les seves vivències i aspectes del seu món intern en el moment de l'entrevista.
- Perquè el nen jugui amb llibertat el terapeuta ha de crear un clima obert i receptiu que transmeti confiança.
- Ha d'establir les condicions específiques que configurin un marc de referència suficientment estable per a l'expressió espontània del nen i per a l'observació del terapeuta.
- Aquest conjunt de condicions fixes que pactem amb el nen i la família és el que anomenem **enquadrament**.

Enquadrament

- Espai (sala de joc)
- Temps
- Material (capsa de joc)
- Consigna : Formulació del mètode i objectius
- Relació terapeuta i nen

Espai (sala de joc)

- Habitació ampla amb pocs mobles per facilitar la llibertat de moviments del nen.
- Parets i terra rentables.
- Material a sobre de la taula o al terra si el nen és més petit.
- Capsa amb quantitat d'objectes no excessiva.

Temps

- Entrevistes de 60' aproximadament.
- Explicitació del número d'entrevistes.
- Explicitació de la freqüència de les entrevistes.

Material

Capsa de Joc

- Paper, llapis negre i de colors, ceres
- Plastilina
- Goma d'esborrar i saca puntes
- Tela, cordes
- Ninots grossos de diferents mides i sexe
- Animals salvatges i domèstics
- Vehicles de diferents mides
- Peces construcció de diferents colors, mides i formes
- Fireta
- Carpeta per guardar els dibuixos

Consigna

Formulació del Mètode i objectius

L'entrevistador ha d'explicar al nen de forma breu i amb llenguatge clar:

- que es troben per jugar, parlar o dibuixar.
- que pot utilitzar el material com desitgi
- que l'observarem amb l'objectiu de coneix-se'l millor, les seves qualitats i dificultats, per poder ajudar-lo més endavant
- que seran determinades entrevistes durant el temps que s'hagi acordat amb els pares
- que es faran a la mateixa habitació
- Explicitarem els límits a l'acció perillosa si és necessari i en el moment oportú.

Relació terapeuta /nen

- Relació a partir de la interacció, transmetent més al nen a través de l'actitud que de les paraules
- Actitud atenta i oberta a la comprensió del nen, sense esperar res concret d'ell, sense emetre judicis respecte res del que succeeixi.
- Terapeuta actiu, d'observador participant, respectant la espontaneïtat del nen, el seu ritme i la seva distància més o menys pròxima.
- El terapeuta ha de ser capaç de posar-se al nivell evolutiu del nen perquè es doni una veritable comunicació entre ambdós, a partir de la qual es podrà anar treballant
- Ha de posar límits a l'acció

Intervencions del terapeuta

Segons el moment evolutiu del nen:

- Imitació en paral·lel
- Verbalització del que succeeix en la relació entre ambdós i a la sessió amb l'objectiu de prendre consciència del que fa ell i el terapeuta
- Possibilitar que s'articulin diferents elements del joc
- Introduir elements nous
- Poder identificar sentiments i emocions i traduir-los al llenguatge
- Evocar situacions viscudes en l'espai terapèutic, estimulant la memòria i la orientació en l'espai i el temps

Aspectes a observar de la hora de joc

- Relació amb el terapeuta
- Adequació a la realitat
- Actitud davant les joguines
- Tipus de joc
- Capacitat d'imitació
- Motricitat
- Llenguatge
- Nivell gràfic
- Nivell cognitiu i recursos conservats
- Tolerància a la frustració
- Estat emocional
- Diferenciació fantasia/realitat

Casos clínics

Ferran (5a) Nen amb trastorn generalitzat del desenvolupament.

Jan (3a.5m) Nen amb trastorn d'adaptació amb alteració de les emocions i de la conducta.